

Wilde bijen fotograferen: determinatiefoto's, waarom en hoe doe je dat?

Inleiding

Bijen hebben het de laatste tijd niet gemakkelijk. Wekelijks horen we alarmerende berichten over hun achteruitgang en de bedreigingen die ze nog te wachten staan in de (nabije) toekomst. Om het tij te keren is er actie nodig via beleidsadvies en beschermingsmaatregelen. Maar hoe begin je daaraan als je geen informatie hebt over hetgeen je wil beschermen? Daarom is het allereerst noodzakelijk om meer inzicht te krijgen in de verspreiding en ecologie van bijen.

Waarnemingen.be

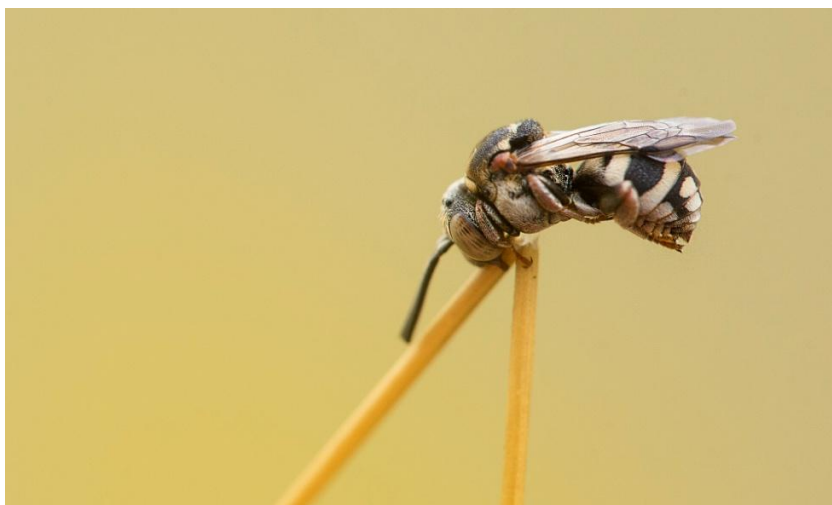
Via Aculea, de wilde bijen- en wespenwerkgroep van Natuurpunt, wordt er getracht om zo veel mogelijk verspreidingsgegevens van wilde bijen in ons land te verzamelen. Dit doen we onder andere via excursies, maar ook door mensen aan te zetten om zelf tot actie over te gaan en in hun tuin of buurt te gaan inventariseren. Belangrijk hierbij is dat de gegevens ook ingevoerd worden op www.waarnemingen.be. Zo kan je écht mee helpen iets te doen voor onze bijen!

Gouden kegelbij. Foto: Samuel De Rycke

Met om en bij de 360 soorten wilde bijen in ons land is inventariseren en determineren van bijen op zelfstandige basis niet meteen een evidentie. Daarom is het steeds handig om een foto te maken van de bij die je tegenkomt en deze vervolgens toe te voegen aan je waarneming op www.waarnemingen.be. Zo krijgen admins de kans om je waarneming goed te keuren, of eventueel af te keuren en feedback te geven.

De kans dat je waarneming wordt goedgekeurd is in grote mate afhankelijk van de toegevoegde foto. Staan alle noodzakelijke kenmerken voor een zekere determinatie op het beeld, dan verhoogt de kans op goedkeuring van je waarneming door de admins aanzienlijk. Dat is leuk voor jezelf, maar ook van goudwaarde voor de verspreidingsgegevens! Jammer genoeg tonen vele foto's niet de kenmerken die nodig zijn om een waarneming goed- of af te keuren. Daarom zullen we nu enkele tips en tricks ophijsten om dit aan te pakken ...

Een andere tot de verbeelding sprekende bij van ons land, een Viltbij sp. Ondanks prachtige foto's zoals deze is het in sommige gevallen toch niet mogelijk om tot op soort te determineren. Foto: Samuel De Rycke

Tips en tricks bij het fotograferen

Met dit stukje beogen we niet om kwalitatief hoogstaande foto's te maken, al is dit natuurlijk mooi meegenomen als dat wel zo is, maar het is vooral de bedoeling om foto's te bekomen waarop bijen optimaal gedetermineerd kunnen worden.

Hoe begin je er nu aan? Wanneer je een bij gevonden hebt, heb je allereerst twee mogelijkheden. Je kan deze voorzichtig benaderen en foto's maken of je kan het beestje vangen. In dit laatste geval kan je gebruik maken van een potje of een klein buisje waarin de bij niet kan vliegen en dus makkelijker te fotograferen is.

Eens de eerste stap gelukt is kan je aan de tweede stap denken: gericht foto's nemen van de bij. Determinatiekenmerken van wilde bijen verschillen tussen genera en van soort tot soort, maar enkele kenmerken zijn veel voorkomend en met een combinatie van verschillende kenmerken kom je meestal tot de juiste soort. We overlopen de belangrijkste determinatiekenmerken hier:

- 1. Kop:** Verschillende delen van de kop kunnen een belangrijk element zijn bij het determineren. Ten eerste is er de beharing. Is deze aan- of afwezig, welke kleur heeft die en wat is de lengte van de beharing? Ten tweede is er de kleur(en) van het gezicht zelf. In het bijzonder de kleur van het clypeus (kopschild) en labrum (bovenlip) zijn in sommige gevallen noodzakelijk om tot op soort te determineren. Ten derde is het een meerwaarde wanneer ook de kaken op beeld staan om de vorm en het aantal 'tanden' hierop te zien. Tot slot is het ook gewoon handig wanneer de algemene vorm van de kop bestudeerd kan worden.

Kopstudie van drie soorten wilde bijen. Roodpotige groefbij (links), Grote bladsnijder (midden) en Bruine slobkousbij (rechts). De verschillen in beharing, kaken en kleur van de kop zijn hier goed te zien, en kunnen bepalende determinatiekenmerken zijn. Foto's: David De Grave

- 2. Borststuk:** Net zoals bij de kop is het eerste waar we hier naar kijken de beharing. Sommige genera of soorten hebben zeer veel haren op het borststuk terwijl anderen er nauwelijks of geen hebben. Indien er haren aanwezig zijn kan de lengte, alsook de kleur en zelfs de vorm die ze aannemen, een rol spelen bij de determinatie. Vaak is de beharing op het borststuk trouwens niet overal gelijk, maar zijn er verschillen tussen bijvoorbeeld de bovenkant en zijkant van het borststuk. Indien er geen haren aanwezig zijn kunnen er op het borststuk (kleur)patronen te zien zijn in de vorm van onder andere stippen of strepen. Wanneer het borststuk in bovenaanzicht gefotografeerd wordt, staan vaak ook de vleugels mooi in beeld. Dit is een extra troef omdat de vleugeladering uitsluitel kan brengen over het genus waartoe het individu behoort.

Bij de Heidewespbij (links) is de beharing op het borststuk bijna geheel afwezig. Wel zien we er een patroon van gele vlekken die kunnen helpen bij het determineren. Veel meer beharing is te zien bij de Wimperflanzandbij (midden) en deze verschilt in kleur tussen de bovenkant en onderkant van het borststuk. Tevens zien we dat de haren onder de vleugel een korfje vormen wat typisch zeer uitgesproken is bij deze soort. Met een bovenaanzicht (rechts) is niet alleen het borststuk duidelijk in beeld, maar onder andere ook de vleugeladering. Foto's: David De Grave

- 3. Poten:** De (achter)poten zijn bij vele soorten een zeer belangrijk determinatiekenmerk. Aan de hand van de kleur van de beharing, de lengte van de beharing, de kleur van de poot zelf en de structuur van de poot (bvb een (on)verdikt laatste voetlid) kunnen we in veel gevallen immers al een eind opschieten met de determinatie. Het is dan ook een must om deze goed in beeld te hebben.

Zijaanzicht van drie soorten wilde bijen met de (achter)poten en het borststuk goed in beeld. Bij de Zesvlekkige groefbij (links) zien we dat de poten zwart zijn met een korte grijzige beharing. Ook het borststuk is zeer kort grijs behaard. De Pluimvoetbij (midden) heeft ook zwarte poten maar met een lange oranje beharing, vooral op de achterpoot. Op het borststuk zien we een relatief lange geelbruin en zwarte beharing. Het Roodgatje (rechts) heeft karakteristieke goudgele achterpoten en ook een gelijkaardig gekleurde beharing op die achterpoten. Het borststuk bij deze bij is kort oranje/ros behaard. Foto's: David De Grave

- 4. Achterlijf:** Opnieuw is het hier vooral de beharing die een rol speelt. Bij sommige soorten is die afwezig, andere soorten hebben haarbandjes, nog anderen hebben een toefje haartjes op de achterlijfspunt of een buikschuier. De kleur van de beharing en van het achterlijf zelf is tevens belangrijk. Tenslotte is er bij vrouwtjes van sommige genera ook een groef op de achterlijfspunt te zien, of kunnen er uitstekels aanwezig zijn op de achterlijfspunt.

Roodpotige groefbij (links) met een lengtegroef op het laatste achterlijfssegment. Ook zien we hier goed de dunne witte haarbandjes op het achterlijf. Bij het Roodgatje (rechts) merken we een karakteristiek orangerood toefje haartjes op de achterlijfspunt op. Foto's: David De Grave

Nu we een goed overzicht hebben van de belangrijkste determinatiekenmerken van bijen kunnen we tot onze conclusie komen... een voorstel tot gericht foto's nemen waarin al deze kenmerken zichtbaar zijn. Dit kan je het best bekomen door tenminste een **zijaanzicht** en **bovenaanzicht** van de bij op beeld te proberen krijgen. Als je nog eens door alle bovenstaande foto's scrolt zal je immers zien dat vele kenmerken te zien zijn met deze twee aanzichten. Uiteraard is het nog beter om foto's vanuit alle hoeken te nemen als de mogelijkheid er zich toe leent. Een vooraanzicht bijvoorbeeld kan in meer specifieke gevallen zorgen voor een determinatie tot op soortniveau, en dat is toch waar we naar willen streven. Dus hoe meer foto's uit verschillende hoeken, hoe beter! Lukt het dan nog niet om tot op soort te determineren, dan is jouw individu vermoedelijk gewoon niet te determineren van op foto...

Tekst: David De Grave, Aculea

Foto's: David De Grave en Samuel de Rycke